

Házi dolgozat

A Végegyházi Napközi Otthonos Óvoda története

Készítette: Jámborné Turcsán Timea

Hallgató

Óvodapedagógus szak

Levelező tagozat

2. évfolyam 4. félév

C. csoport

Végegyháza rövid története

Végegyháza / régi neve Tótkovács háza /, mint község 1815-ben létesült. A levéltári adatok és régészeti ásatások alapján a település egész a XIII.-XIV. századig vezethető vissza.

Gróf Fekete magvaszakadt nagybirtokos családnak a kincstárra szállott területén létesült, mint jobbágyközség. Tót származású lakói miatt kapta a Tótkovács háza nevet. A község lakossága nagy részben Árva, Bereg, Zólyom felvidéki megyékből és Békéscsabáról származott. 1815 és 1856 között 100 feletti lakóház épült fel a Lukács Miklós, később József nevű földesuraktól bérlet területen. /903 hold bérelt földterület./ 1850-ben 755 lakója volt a községnek. 1856-ban a lakosság kifizette a földesurakat és így a kincstár, végleg megszűntette a település bérleti jellegét. A lakosságot Mezőkovács háza

2009 AUG. 26

községbe osztották be, részükre házhelyet, és minden ház után 21 hold szántóföldet biztosítottak. A visszamaradt lakosság nem tudott sorsába belenyugodni és sok utána járással 1868-ban elérték céljukat. A község Kincstári telepes községgé alakult 124 családdal.

1892-re a tót szó egyre ritkább lett a községben, neve Tótkovácsházáról Végegyházára változott. Nevét a község érdekéért sokat tett jószágigazgatóról Végh Aurélról kapta. /Eleinte így írták Végh-Egyháza./

A 113 éves községi óvoda története

Lassan megindult a fejlődés a településen. 1887-től iskolai oktatás indult a községben, az erre a célra épült iskolaépületben. 1907-ben államosították az iskolát, akkori igazgató Perényi András, négy tanító társaságában látta el a közoktatásügyet.

A község akkori előjárói 1890-ben létrehozták az óvodát is, szintén külön, erre a célra épült épületben. Az épületben két tanterem kapott helyett. Egyikben az óvodáskorúak /3-6 éves gyermekek/ nevelése, gondozása folyt, a másik teremben iskolai oktatás. Az épülethez tartozott egy konyhai rész, előszoba és egy szolgálati lakás is. Az árnyékszék az udvar végében volt elhelyezve.

A községben az első állami óvónő Wittinger Antónia / 1882 - 1953/ volt. /Síremléke a község temetőjében található./ Akkoriban az óvónő mellett egy fő kisegítő személyzet tevékenykedett. Az óvoda előtt, 1908-ig községi jellegű állandó gyermekmenház volt a településen, az államosításra ekkor került sor. Az óvoda létrejöttét elősegítette a szülők igénye, akiknek a megélhetést a föld jelentette, melyen a munka kora tavasztól késő ősziig tartott.

Az óvodák történetében, így községünkben is előrelépést jelentett az 1891-ben megjelent XV. Törvénycikk, mely szabályozta az országban létrejövő óvodákban és menedékházakban folyó kisdédóvás ügyét. Az első kisdédóvási törvény érdeme abban áll, hogy az óvodát állami érdekké tette. A törvény így fogalmazza meg a kisdédóvás feladatát: "... a 3.-6. éves gyermekeket, egyfelől ápolás és gondozás által a szülők távollétében érhető veszélyektől óvni, másfelől rendre és tisztaságra szoktatás, valamint ügyességöknek,

értelmüknek és kedélyüknek korukhoz mért fejlesztése által őket testi, szellemi és erkölcsi fejlődésükben elősegíteni.

Az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. által az elemi népiskolák föladatául megjelölt tanításnak a kiseddévás körében helye nincs.” // Szöveggyűjtemény szerkesztette: Ruzsányiné dr. Hajzer Szerén Tk. kiadó Bp. 1987. 52. old./

A törvény megfogalmazta a kiseddévodák személyi feltételeit, kellékeit és munkakörét.

Az óvoda létrehozásától 1950-ig írásos emlék nem maradt az utókorra, a községben folyó kiseddévásról. Erre az időszakra vonatkozóan jómagam is csak, az akkor a községben tevékenykedő, ma is élők visszaemlékezésére hagyatkozhatok

Az óvoda épülete, az 1913-1914-ben felépült, és ma is álló templommal szemben kapott helyett. A község akkori előjárói anyagi erejükhöz mérten alakították ki az óvoda tárgyi feltételeit.

A csoportszobák, előszoba és konyhai rész fehérre volt meszelve, padlózata földes, melyet a kisegítő személyzet mindennap cirokseprűvel söpört fel. A termekben fapadok és néhány asztal állt a gyermekek rendelkezésére. A vizet a Petőfi utcai kútról hordták. Télen a fűtést fával és szénnel, a termekben felállított vaskályhákban oldották meg.

A konyha felszereltsége: bádóg bögrék, bádóg tányérok, zománcozott edények, alumínium evőeszközök.

Az óvoda épülete a helyi viszonyokhoz képest úgy egészségügyi, mint tűzbiztonsági szempontból megfelelő volt. A termek világosak, könnyen szellőztethetők voltak.

A nyári menedékházat a helyi iskolai épületben biztosították a nyári szünidő ideje alatt.

Az óvoda udvara biztosította a szabad játszóterületet a gyermekek számára, melyet igen jól ki is használtak jó idő esetén. Fákat ültettek az árnyékolás megoldása érdekében.

A falu első óvónője Anci néni /Wittinger Antónia/ egy csoporttal működtette az óvodát. Az 1900-as évek első évtizedeiben a szolgáltatás kimerült az egyszerű felügyeletben és gondozásban. Ebben az időben kb. 80 gyermek is

igénybe vette az intézményt, s ilyen gyermek létszám mellett még nem lehetett minőségről beszélni, de a passzív megóvás mellett megjelent az intézet második lényeges, és pozitív feladata: a nevelés. A hasonló korúak társasága előnyös hatással volt és van ma is a gyermekek személyiségfejlődésére. Az így nevelt gyermekek bátrabbak, alkalmazkodóbbak, közlékenyebbek, jó kedélyűek, segítőkészek voltak és általában a szellemi tevékenységük is minden irányban fejlettebb volt. Anci néni sok mesét olvasott a gyermekeknek, naponta több alkalommal is énekelt, verseket mondott. Külön foglalkozott az iskolába készülő gyermekkel. Isten félelemre, szülő tiszteletre, társas életre és munkásságra szoktatta a gyermekeket. Munkájáról naplót vezetett. Könyvtárában a mesés és a verses könyvek megtalálhatók voltak. Az óvoda Anci néni felkészítésével részt vett a nemzeti ünnepeken. Óvodán belül ünnepelték a farsangot, a húsvétot, a Mikulást és a karácsonyt. A tanév az iskolába készülő záróvizsgájával ért véget. Anci néni egész életét a gyermekek nevelésének áldozta. Kőszegről érkezett falunkba, az óvodai szolgálati lakásban lakott egymagában. Az óvoda a háborúk ideje alatt is működött. 1944. október 6-án a Templomot ostromolták, s a vele szemben lévő óvoda épületét is találat érte. Anci néni a lakásban tartózkodott, s a nagy robbanástól légnyomást kapott. Ápolását, és élete végéig /1953/ gondozását, településünk ma is élő lakosa Jegyinné Pálné /Julis néni / látta el. Az ő elbeszéléséből kaphattunk képet az első állami óvónő falunkban végzett munkájáról.

1934 és 1937 között dajkaként Anci néni mellett dolgozott, a ma is élő és jó egészségnek örvendő Szalay Mária /Mariska néni/ (1920-). Fiatalon, 14 évesen került a kisgyermekek közelébe, de gyermekszeretete már akkor is megmutatkozott. Az óvoda körüli munkák elvégzése mellett nagyon sokat foglalkozott a gyermekekkel. Elmesélte, ebben az időben kb. 70 gyermek járt óvodába. A nyitva tartás 6 órától délig volt. Nagy figyelmet fordítottak a rendre és tisztaságra az óvoda épületén belül és kívül egyaránt. Naponta söpörte fel a csoportszobák padlózatát és az udvart. Nyáron az udvar felloccsolására is figyelmet fordítottak. Ebben az időszakban az étkezés: minden gyermek az otthonról hozott élelmet fogyasztotta el a délelőtti folyamán. Az ivóvizet

továbbra is a Petőfi utcai kútról hordták és egy falra szerelt tartályba öntötték, ahonnan a gyermekek egy csap segítségével engedhették pohárba.

A falu védőnője minden héten látogatást tett az óvodában, s nemcsak a gyermekek tisztasági vizsgálatát végezte el, hanem az óvoda higiénéjére is kíváncsi volt.

1946-ban megindult a községben a villanybevezetés társadalmi úton /3200 m/, majd 1947-ben újabb 7070 m lett felállítva. Így lassan a falu, és az itt lévő intézetek világítás módja az elektromos áram lett.

1950-től a tanácsok megalakulása után a Járási Tanács VB Művelődési Osztálya fenntartásába került az óvoda, a mindenkori iskolaigazgató irányításával, a vezető óvónő vezetésével. 1950-ben az iskola igazgatója Hargitai László volt. A nevelőtestület akkori létszáma 14 fő, ebből 3 óvónő.

Az óvoda szolgáltatása iránti igény megnőtt az ötvenes évektől a nők munkába állásával. A korábbi szerep is változott, az egyszerű felügyelet és gondozás mellett az iskolára való felkészítés lett a fő feladat. Ekkor már 2 részben osztott csoporttal működött az óvoda. A három óvónő mellett két dajka dolgozott.

A csoport osztása: kiscsoport és nagycsoport. A középső csoportos gyermekek lettek elosztva a két működő csoportba. A kis csoportba korban közelebb állók kerültek a kiscsoportba, a nagycsoportosokhoz korban közelebb állók a nagy -csoportba. A gyermek létszám kb. 70-80 fő volt akkoriban.

A fenntartó erejéhez mérten próbálta fejleszteni az óvoda felszerelését. Játékokat, eszközöket vásároltak a gyermekek részére, melyeket csak a nevelők felügyelete mellett használhattak, nehogy azokkal magukban, vagy kis társaikban kárt tegyenek.

Az óvoda épületében lévő mindkét csoportszobát ekkor már a 3-6 éves korú gyermekek birtokolták.

A csoportszobák alapterülete: 44 m² és 42,75 m².

A gyermekek ételmezéséről az óvoda épületében lévő konyhában gondoskodtak, itt főztek. A csoportszobákban lett megterítve, ahol a gyermekek izléses teríték mellett étkezhetek nap, mint nap.

1951. augusztus 25-én kezdte szolgálati idejét óvodánkban Hanyecz Károlyné, a falu Piri óvó nénije, aki 1988. július 12-ig, nyugdíjba vonulásáig nevelte a község óvodás gyermekeit. Oklevelét a budapesti VIII. ker.-i Állami Óvónőképzőben szerezte meg. /1951. június 25./

Piri óvó néni, tanító férjével boldog nyugdíjas éveit tölti most községünk lakosaként. Szívesen emlékszik vissza munkával eltöltött éveire. Amikor frissen szerzett oklevelével óvodánkba érkezett. A működő két csoportot három óvónő látta el. /Ebben az időszakban gyakran cserélődtek az óvónők./

Újabb óvónő váltáskor került a végegyházi óvodába, Czúth Ferencné, /Eszter óvó néni/ aki később megyei szakfelügyelő lett.

Mindketten nagyon fontosnak tartották a kisgyermek nevelését, az iskolára való felkészítést. Nagy segítség volt munkájukban, az 1953-ban megjelent Módszertani levél, mely központi tanterv volt. Igaz, hogy kötelezően előírt feladatokat tartalmazott, de végre volt kapaszkodójuk az óvónőknek munkájukban. A tanterv kis-, kis-középső-, és nagy csoportra határozta meg a tevékenységeket.

Az óvodai nevelőmunkában újabb előre lépést jelentet az 1957-ben megjelent kézikönyv a Nevelőmunka az óvodában. Szintén centrális, központi tanterv. Meghatározta a célt, a feladatokat, tantervi hogyanokat. Adott korcsoportra határozta meg a követelményeket. A kézikönyv didaktikai szemléletű volt.

Óvónőink képezték magukat, hogy a kor követelményeinek megfeleljenek és a kezük alatt cseperedő gyermekek nevelését a legszakszerűbben tudják ellátni.

Éves foglalkozási tervüket mindig az aktuális tantervi program alapján állították össze, úgy, hogy az a gyermekek fejlődését pozitív irányba befolyásolja.

A foglalkozások tervét a csoportvezető óvónők állították össze, melyben kiemelkedő szerepet kaptak a különböző nemzeti-, családi- és óvodai ünnepekre, ünnepélyekre való felkészülés.

Nemzeti ünnepek: Március 15., Április 4., Május 1., November 7.

Családi ünnepek: húsvét, Mikulás, karácsony.

Óvodai ünnepélyek: farsang és óvodai évváró.

1958-tól idény napközi működött a településen. A nyitva tartás május 1-től október 31-ig tartott a mezőgazdasági munkák ideje alatt. A gyermekek számára étkezés és egész napos ellátás biztosítva volt. A gyermekeket az

iskola épületében helyezték el ebben az időszakban. Az idény napközi a három év alatti gyermekeket is fogadta, a szülők mezőgazdasági elfoglaltságára való tekintettel. A nyitva tartás szintén a szülők igényeihez igazodott, reggel 6-tól délután 5-ig.

1962. szeptember elsejétől került sor a teljes napközi otthonos ellátás biztosítására a településen. Felvételre a 3-6 éves korosztály került. Az egész napos ellátás a dolgozó szülőknek nagy segítséget jelentett. A gyermekek háromszori étkezési ellátást kaptak.

Az óvoda még mindig a legszükségesebb dolgokkal volt felszerelve, az anyagi feltételekkel a korszerűsítést ekkor még nem tudták biztosítani. A tárgyi feltételeket fokozatosan próbálták beszerezni. Gyermekméretű asztalokat és székeket bocsátottak a gyermekek rendelkezésére.

1963. október 1-én került az óvoda vezetői beosztásába a Gyulai Óvónő Képzőben 1958. június 18-án végzett Szarka Gáborné / Klári óvó néni/.

Az óvoda intézményi jellege ekkor területi óvoda.

1963 és 1970 között az óvoda nyitva tartása: nyári hónapokban 7-17 óráig, napi 10 óra; téli hónapokban 8-17 óra, napi 9 óra. A szombati nyitva tartási idő vége 13 óra, napi 5.

Az óvónők létszáma 3 fő, 2 dajka és 1 szakácsnő látta el az óvodába járó gyermekeket. Óvónők: Szarka Gáborné /Klári óvó néni/, Hanyecz Károlyné /Piri óvó néni/, Barta Zsuzsanna /Zsuzsa óvó néni/. Klári óvó néni és Piri óvó néni állandó dolgozói voltak az óvodának, de a harmadik óvónői helyen állandó változás volt. 1969. október 1-től kezdte szolgálati idejét Kelemen Józsefné /Erzsi óvó néni/, aki ma is óvodánk aktív dolgozója. Dajkák: Paulik Béláné /Huli daduska/ és Huli Péterné. Szakács: Joó Mihályné /Viktor néni/.

A termék száma továbbra is kettő, melyben a 2 részben osztott csoport kapott helyett. Délután 1 csoport működött az óvoda. A férőhelyek száma 50. A gyermekek átlag létszáma ebben az időszakban 45 fő.

Az épületben megtalálható volt 1 szolgálati lakás, 2 csoportszoba, 1 előszoba és a tálaló konyha. A fűtés a beépített csempekályhákban történt, fával és szénnel. A világítás módja elektromos áram. A vízellátás közkútról történt.

Az étkeztetés az Általános Iskola Napközi Otthon konyhájáról történt. A helyi konyha étkeztetési jellege megszűnt, tálaló konyha lett.

1970 és 1980 közötti időszak. 1970-től a nyitvatartási idő reggel 7-től délután 17 óráig, a nyári hónapokban. Decembertől márciusig, a téli hónapokban 7-16 óráig. Szombaton szokásosan 13 óráig.

1973-ban az óvónők száma 5-re, a dajkák száma 3 főre növekedett. A dolgozók személye az évek során cserélődött. Állandó dolgozók: Szarka Gáborné, Hanyecz Károlyné, Kelemen Józsefné, Kiss Károlyné óvónők, Szöllősi Anna Dinnyés Sándorné, Paulik Béláné dajkák. A gyermekek létszáma az 1973/74-es tanévre, 63 főre emelkedett. 1974-ben így 3 csoportosra bővült az óvoda. A harmadik csoport férőhelyét szükségmegoldásként, a 18 m² területű általános iskola épületében oldották meg, az óvoda bővítéséig.

Ekkorra már az óvoda felszereléseit korszerűsítették. Fokozatosan szereztek be fektetőket, ágyneműket, porcelán étkezészetet, mosógépet, centrifugát. Gyermekméretű bútorokkal rendezték be a csoportszobákat.

Közben az óvónők legjobb tudásuk szerint végezték munkájukat. Nagy segítséget és újat hozott számukra az 1971-ben megjelent Az Óvodai Nevelés Programja című kiadvány, mely még mindig centrális program, de új annyiban az előbbiekhöz /1953-as; 1957-es/ képest, hogy egységesítette az ország óvodáiban folyó nevelőmunkát, módszertanilag, pedagógiailag és pszichológiailag. Az új programmal szervezetté vált az óvodai nevelés, s megjelent a kötetlenség. A kiscsoportban a testnevelés kötött a többi tevékenység kötetlen. A másik 2 csoportban /középső-, és nagycsoport/ az irodalom kötetlen, a többi foglalkozás kötött. A program évvégére elérendő általános követelményszintet határozott meg.

A dolgozók és gyermekek nagy örömeire 1978-ban megkezdődött a várva várt korszerűsítés. A szolgálati lakást átalakították csoportszobává. Az 1931 m²-es telek beépített területe 357 m² lett. 1978. aug. 24-től a vízellátás módja: házi vízmű. Új helyett kapott a tálaló, kialakították a vizesblokkot /5 gyermek méretű angol WC és 1 felnőtt; 5 gyermek méretű mosdókagyló és 2 felnőtt/. Az épület alapterületét is megnövelték egy előszobával és egy kisméretű nevelői

szobával. A csoportszobák parkettásak lettek, elkészítették a központi fűtést. A világítás korszerűsítése is megtörtént /neonfény/.

Az épület bővítésekor, korszerűsítésekor került sor a hiányzó eszközök pótlására is.

Közben a településen nőtt a gyermekek létszáma, s egyre több szülő vette igénybe az óvodai ellátást. Községünk lakói között szép számmal van etnikai lakosság /roma származású/. A vezető óvónő, Klári óvó néni igen nagy sújt fektetett az óvodai nevelésbe való bevonásukra, iskolára való felkészítésükre. Ez nem volt könnyű feladat, mivel aki ismeri az életüket, a roma családok nevelési stílusát, tudja, hogy nagyon gyermek centrikusak és túlvédő szülők. Az óvónőknek meg kellett nyerni a szülőket.

A roma gyermekek részére az intézmény biztosított pizsamát, lehetőség volt fürösztésükre. A gyermekek lassan megszerették az óvoda légkörét, az ott dolgozókat, így ők kérték szüleiket, hogy vigyék őket óvodába.

1980-tól 1990-ig tartó időszak. 1981-től Végegyházi Általános Művelődési Központ keretében működik az óvoda.

A felújítás és bővítés után a férőhelyek száma 50-ről 75-re emelkedett. A beíratott gyermekek átlag létszáma 1985-ig 63 fő, innentől egy csökkenés figyelhető meg. A következő 5 évben az átlag létszám: 52 fő.

Betöltött óvónői állás 6 fő, ebből 1 függetlenített vezető óvónő, 3 fő csoportvezető óvónő és 2 fő délutános. Vezető óvónő: Szarka Gáborné. A dolgozók személye folyamatosan változott. Óvónők, akik ebben a 10 évben óvodánkban dolgoztak: Kiss Károlyné, Hanyecz Károlyné, Hegyi Györgyné, Szöllősiné Kiss Judit, Gönciné Dávid Éva, Varga Ákosné. Dajkák: Paulik Béláné Dinnyés Sándorné, Szöllősi Anna, Jakab Lászlóné.

Az óvónők szakmailag folyamatosan képezték magukat. Továbbképzéseken vettek részt, szakmai könyveket olvastak, melyek tartalmáról egymást tájékoztatták. Bemutató foglalkozásokon vettek részt, más óvodák szervezésében, s maguk is igen sok bemutató foglalkozást tartottak más óvodákban dolgozó kollégáiknak.

Közben az óvoda eszköztára folyamatosan bővült, ezen kívül az óvónők, dajkák közügyességét kihasználva házilag is sokat készítettek.

Az intézményt anyagilag támogatta a helyi Termelőszövetkezet, a Takarékszövetkezet és az ÁFÉSZ. Az itt befolyt összegből a gyermekek részére televíziót, lemezjátszót, rádiót, diavetítőt vásároltak.

1989-ben megjelent a módosított Óvodai Nevelés Programja, mely kötetlenséget ajánl, ami eredményesebb nevelőmunkát von maga után. Az új programot nagy lelkesedéssel fogadta a nevelőtestület. A programot figyelembe véve készítették el az éves oktatási tervet. Ezzel párhuzamosan elkészült az óvodai munkaterv, a vezetői munkaterv, a csoportvezetői munkaterv.

Az óvoda és iskola kapcsolata egyre szorosabbá vált. Az óvónők nagy sújt fektettek az iskolakészültségre. A tanítókkal kölcsönös hospitálásokon vettek részt. Ismerkedés jelleggel nemcsak a leendő osztályfőnök és napközis nevelő látogatott a nagycsoportosokhoz, hanem a gyermekek is meglátogatták az iskolát.

Az éves tervben szerepeltek a különböző ünnepek: Nemzeti ünnepeink:

március 15., április 4., november 7. Megünnepezték május elsejét. Májusfát készítettek a gyermekekkel, majálison vettek részt, ahol közös főzéssel és versenyekkel, játékkal töltötték el a napot. Ezen ünnepekre való felkészülés alkalmat adott a hazaszeretet elmélyítésére. A szeretet elmélyítésében a családi ünnepekre való hangulati előkészítés segít. Húsvét, télapó, karácsony. Óvodánk hagyományai közé tartoztak: a farsangi ünnepek, és az óvodai évváró, mellyel az oktatási évet zárták le.

A tanévet nyitóértekezlettel kezdték és záró értekezlettel zárták. Évközben munkaértekezleteket tartottak. Az óvoda személyi és tárgyi feltételei biztosítva voltak a sikeres oktató-nevelő munkához.

1990-től 2003-ig tartó időszak. 1990. augusztus 18-án az óvoda 100 éves fennállásának alkalmából megemlékezést tartottak a községben. Az ünnepi program része volt, az első óvónő, Wittinger Antónia síremlékének felavatása, koszorúzása.

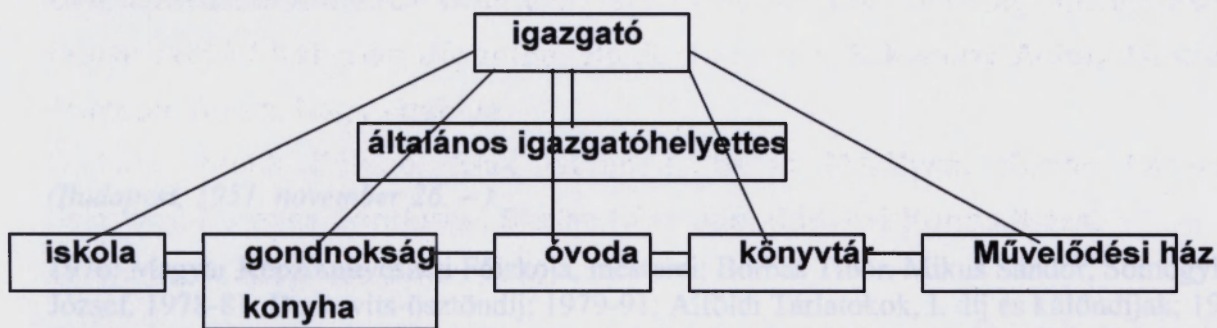
Az óvoda vezetői: 1993. február 1. Kelemen Józsefné, 1994. augusztus 1. Szkupeny Sándorné, 2002. június 15. Balda Tamásné /megbízott óvodavezető/
Óvónők ebben az időszakban: Szarka Gáborné, Kiss Károlyné, Gönciné Dávid Éva, Szarkáné Kondacs Gabriella, Szkupeny Angéla. Jelenlegi nevelőtestület tagjai: /2003./ Kelemen Józsefné, Balda Tamásné, Szkupeny Anita, Jámborné Turcsán Tímea, Nagy Orsolya.

Dajkák: Paulik Béláné, Elek Istvánné, Seres Mihályné, Kunos Lászlóné,
Jelenleg: Dinnyés Sándorné, Szalay Lászlóné, Rádainé Kunos Klára.

Gyermekek átlag létszáma: 55 fő.

A Végegyházi Általános Művelődési Központ /VÁMK/ alapító okirata 1994. február 1-én kelt. Az alapító szerv: Községi Önkormányzat Képviselő testülete. A VÁMK tagintézményei közé tartozik az óvoda.

Szervezeti felépítés:

1996. szeptember 1. napján hatályba lépett Óvodai nevelés országos alapprogramja nagy változást hozott óvodánk és a nevelőtestület életében. A vezető óvónő irányításával megkezdtek kidolgozni az óvoda saját programját, mely 1999. szeptember 1-től meghatározza az óvodában folyó nevelőmunkát.

A program tevékenység központú, mely a "Derűs gyermekkor" címet kapta. A programba kiemelt helyett foglal el a játék és a játékba integrált tanulás.

Jelenleg 3 csoporttal működik az alapfokú oktatási intézmény a településen. /kis-, középső-, és nagycsoport/. 3 csoportvezető óvónő és 2 délutános nevelő foglalkozik a gyermekekkel /54 fő/.

Az óvónők etnikai felzárkóztatót tartanak a roma gyermekek esélyegyenlőségének megadása érdekében.

A 2002-es évtől megkezdődött az óvoda korszerűsítése. Ebben az évben az EU szabványnak megfelelő világítással lett felszerelve az épület. Az udvaron

elkészült a várva várt előtető. A 2003-as év elején új, esztétikus foglalkoztató asztalokat és székeket kaptak csemetéink. Nyárra várható a külső felújítás.

1982 • FIDEM, London

1983-84 • Országot Éremművészeti Biennálé, Látvány, Szerep

1989 • XII. Nemzetközi Éremművészeti és Képzőművészeti Biennálé, Nyíregyháza

1994 • FIDEM, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

1997 • Szépműv. Pályázati Galéria, Budapest

1998 • Szobrászati Biennálé, Múcsarnok, Budapest

Képzőművelés

Kézbeírás (bronz, 1980, Agostyán)

Mohácsy Mihály (bronz porcelán, 1981, Békéscsaba)

Kézbeírás (bronz, 1983, Békéscsaba)

Alföldi (bronz, 1984, Békéscsaba)

Székely Aladár (bronz, porcelán, 1987, Gyula)

Paradicsom (bronz, 1987, Békéscsaba)

Békés Megyei Művészeti Díj (1988, Veszprém-Magyar)

Madách Imre (bronz, 1989, Békéscsaba)

A világjárvány megelőzése érdekében (1990, Gyula)

1992, Békéscsaba

A 33. Nemzetközi Éremművészeti és Képzőművészeti Biennálé, Nyíregyháza, 1992

Vásárhelyi

Kézbeírás (bronz, porcelán, 1994, Gyula)

1995, Budapest

1996, Múcsarnok

(Budapest, 1951. november 26. –)

1976: Magyar Képzőművészeti Főiskola, mesterei: Borbás Tibor, Mikus Sándor, Somogyi József. 1978-81: Derkovits-ösztöndíj; 1979-91: Alföldi Tárlatok, I. díj és különdíjak; 1985: Fialatok a békéért, III. díj; 1986: Koszta-díj; 1987: Együtt a békéért, I. díj; 1990: Békés Megye Művészeti Díja; Magyar Mezőgazdaság, I. díj; 1991: Soproni Érembiennálé, lektorátus díja; 1992: 39. Vásárhelyi Őszi Tárlat lektorátus díja, Tornyai János Múzeum és a Békéscsabai Művészeti Társaság tagja, 1989-ben Nyíregyháza-Sóstói Művésztelepen dolgozott. Művei expresszív hatásúak, épít a groteszkre, az abszurditásra. Portréi: Madách Imre, Németh László, Székely Aladár, Csontváry-érem.

Mesterei: Borbás Tibor, Mikus Sándor, Somogyi József.

Egyéni kiállítások

1978 • Mini Galéria, Budapest

1982 • Művelődési Központ, Tata

1983 • *Az én műhelyem*, Mohácsy Mátyás, Békéscsaba

1985 • Pedagógiai Művelődési Ház, Budapest [Várkonyi Jánossal]

1986 • Munkácsy Mihály Múzeum, Békéscsaba

1989 • Megyei Könyvtár, Békéscsaba

1998 • Komáromi Kisgaléria, Komárom

2000 • Terebes (SZL).

Válogatott csoportos kiállítások

1978 • *Magyar Szobrászat*, Múcsarnok, Budapest

- 1979, 1987 • VI., X. Országos Kisplasztikai Biennálé, Pécs
- 1979-től • Tavaszi Tárlat, Salgótarján
- 1987-től • Nyári Tárlat, Debrecen • Szeged
- 1982 • FIDEM, London
- 1983-tól • Országos Éremművészeti Biennálé, Lábasház, Sopron
- 1989 • XIII. Nemzetközi Éremművészeti és Kisplasztikai Alkotótelep zárókiállítása, Nyíregyháza
- 1994 • FIDEM, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
- 1997 • Szobrok, Pataky Galéria, Budapest
- 2001 • Szobrászaton innen és túl, Múcsarnok, Budapest.

Köztéri művei

- Kentaurpár* (bronz, 1980, Apostag)
- Munkácsy Mihály* (bronz portré, 1981, Békéscsaba)
- Kenteaurok* (bronz, 1983, Békéscsaba)
- Életfa* (fa, réz, bronz kompozíció, Békéscsaba)
- Székely Aladár* (bronz portrészobor, 1987, Gyula)
- Tornászlány* (bronz, 1987, Békéscsaba)
- Barsi Dénes* (mészkő portré, 1988, Vésztő-Mágor)
- Holdimádó* (köplasztika, 1989, Békéscsaba)
- II. világháború áldozatainak emlékműve* (1990, Gyomaendrőd 1992, Békéscsaba)
- A XX. század forradalmárainak és áldozatainak emlékére* (kő, bronz plasztika, 1992, Végegyháza)
- Havasi István* (bronz, mészkő portré, 1994, Gyula)
- Árpád fejedelem* (mészkő oszlop, 1996, Békéscsaba)
- Barátság* (bronz, andezit oszlop, 1996, Mezőberény).

Művek közgyűjteményekben

Janus Pannonius Múzeum, Pécs • Munkácsy Mihály Múzeum, Békéscsaba • Tornyai János Múzeum, Hódmezővásárhely • Városi Galéria, Nyíregyháza.

Irodalom

- CS. TÓTH J.: *Művészi orientációk, ~ szobrászművész indulásáról*, Művészet, 1987/7.
- CS. TÓTH J.-DÖMÖTÖR J.: ~ (kat. bev., Békéscsaba, 1989)
- Mai magyar érem*, Budapest, 1994
- TÓTH A.: *A szobrászat garabonciása*, Művészeti Műhely, 1994-95
- WEHNER T.: *Nyers, expresszív. ~ szobrairól*, Új Forrás, 1998/9.
- CS. TÓTH J.: *Ívek*, Békéscsaba, 2000.

(Sz. Kürti Katalin)

